

2021-09-16
I2021/02412**Infrastrukturdepartementet**Statens väg- och
transportforskningsinstitut
Olaus Magnus väg 35
583 30 Linköping

Uppdrag att utveckla metoderna för att bedöma förutsättningarna för undantag från de medicinska kraven gällande syn för körkort

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) i uppdrag att i samarbete med Transportstyrelsen och Trafikverket analysera möjligheterna att utveckla metoderna för att kunna bedöma om ett undantag kan medges från de medicinska kraven gällande horisontellt synfält för körkort.

I uppdraget ingår att utreda förutsättningarna för att utveckla och validera simulatortester och praktiska körprov i bana eller i trafik som en del av underlaget för att bedöma om en person som inte uppfyller de medicinska kraven gällande horisontellt synfält för körkort ändå på ett säkert sätt kan framföra ett vägfordon på väg och därför med undantag från dessa krav kan få körkort. Analysen ska utgå från att de metoder som används ska vara trafiksäkra, vad avser körning på väg, och kunna valideras, för att kunna användas som underlag i bedömningen om undantag ska medges. I uppdraget ingår att beakta tillämpningen av körprov eller simulatorprov i andra länder inom EU.

I uppdraget ingår vidare att lämna förslag på vilka metoder som bör kunna användas som underlag för bedömningen av en persons förmåga att framföra fordon trots att de medicinska kraven gällande synfält inte är uppfyllda och hur detta skulle kunna ske samt en uppskattning av de kostnader och konsekvenser detta skulle innebära för myndigheter, andra aktörer och enskilda. I det ligger att VTI ska bedöma för- och nackdelar med att detta genomförs av statliga respektive privata aktörer. VTI ska ge berörda

myndigheter och andra aktörer möjligheter att lämna synpunkter under uppdragets gång.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 30 september 2022.

Skälen för regeringens beslut

Inom EU finns harmoniserade medicinska minimikrav för innehav av körkort i bilaga III till Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort (körkortsdirektivet). Dessa krav avser bland annat synförmåga, vilket innebär krav på en viss synskärpa och på att det inte finns allvarliga syndefekter eller synbortfall. Körkort får exempelvis inte utfärdas eller förnyas om det under läkarundersökning framkommer att det horisontella synfältet är mindre än 120°, med undantag för särfall för vilka det får ges dispens om det finns stöd av ett gynnsamt läkarutlåtande och ett praktiskt prov med positivt resultat.

Enligt 3 kap. 2 § körkortslagen (1998:488) får körkortstillstånd meddelas endast för den som med hänsyn till personliga och medicinska förhållanden kan anses lämplig som förare av ett körkortspliktigt fordon. Detta förutsätter bland annat att sökanden har tillfredsställande syn både avseende synskärpa och synfält. Ett intyg om synprovning ska enligt 3 kap. 1 § körkorts-förordningen (1998:980) lämnas tillsammans med en ansökan om körkorts-tillstånd. Körprov kräver att personen har körkortstillstånd och alltså uppfyller de medicinska kraven.

Transportstyrelsen har genomfört en analys av bland annat synfältskraven i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:125) om medicinska krav för innehav av körkort m.m. i förhållande till kraven i körkortsdirektivet och har även jämfört de svenska kraven med kraven i vissa andra länder i EU. I analysen konstaterades att de svenska föreskrifterna uppfyller minimikraven i körkortsdirektivet. Transportstyrelsen arbetar nu, inom ramen för körkortsdirektivets minimikrav, med en översyn av de föreskrifter som rör syn. Syftet är att se vilka alternativ som finns för att ge en så stor tillgänglighet som möjligt för personer med bland annat synfältsdefekter utan att trafiksäkerheten påverkas negativt.

Kraven på synfält regleras i 2 kap. 4 och 5 §§ Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om medicinska krav för innehav av körkort m.m.

Synfälsdefekter innebär brister i vidvinkelseende och att man därmed kan ha svårt att upptäcka snabba skeenden i trafiken. Synfälsdefekter kan i dag inte avhjälpas med glasögon eller andra hjälpmedel. Transportstyrelsen får varje år ca 200 ansökningar om medicinsk dispens. Omkring 80 procent är kopplade till olika slag av synnedsättningar orsakade av diabetes, stroke eller hjärntumör. De flesta får enligt uppgift avslag på sin ansökan.

Tester av körförmåga för personer med synfälsbortfall genomfördes under perioden juni 2016 – juni 2018 vid VTI:s körsimulator i Linköping. Personer med synfälsbortfall och indraget körkort kunde då testa sin körförmåga i körsimulatorens på egen bekostnad för 18 750 kronor. I slutet av december 2017 hade 269 personer genomfört körtestet i simulatorens. Av dem hade 114 godkänts av VTI med anledning av testresultatet. I juni 2018 meddelade Transportstyrelsen dock att simulatorens metod för personer med synfälsnedsättningar skulle utvärderas sedan det visat sig att personer med mycket stora synfälsdefekter klarat testet, fått dispens och därmed återfått sitt körkort. Utvärderingen visade att simulatorens testerna hade vissa brister när det gällde möjligheterna att testa körförmågan i mer varierade trafiksituationer som inkommande trafik från sidan eller cirkulationsplatser, samt att det saknades möjligheter att validera resultaten, dvs att visa att en person som har genomgått simulatorens testet med godkänt resultat verkligen hade förmåga att köra trafiksäkert trots synfel. Simulatorens testerna har sedan utvärderingen påbörjades inte längre använts som underlag vid Transportstyrelsens bedömning av om en person kan få dispens från de medicinska synkraven.

Praktiska körtester används i vissa länder i ärenden om dispens från synkraven, ofta som en avslutande del av underlaget för bedömningen av en persons körförmåga. De olyckor som inträffar på grund av synfälsdefekter innebär oftast att man inte i tid har hunnit reagera på cyklister och gångtrafikanter som plötsligt dyker upp från sidan. Ett problem är därför att praktiska körtester i trafik ofta pågår under en begränsad tid vilket innebär att sannolikheten för att en sådan incident skulle inträffa är liten och då kan vara förenad med fara för inblandade trafikanter.

Att en person har god syn är en grundläggande förutsättning för att kunna framföra ett fordon på ett säkert sätt. De synundersökningar som används i dag för att utreda en persons synfälsbortfall upplevs dock i vissa fall som trubbiga. Personer som står inför återkallande av körkort eller vars körkort

blivit indraget på grund av synfältsbortfall har inga möjligheter att på andra sätt visa att de kan köra på ett säkert sätt trots sin syndefekt.

VTI bör därför ges i uppdrag att analysera förutsättningarna för att simulatortester och praktiska körtester i avskild bana och/eller i vanlig trafik på ett trafiksäkert sätt skulle kunna utvecklas och användas som underlag vid bedömningen av undantag från de medicinska kraven gällande kraven på horisontells synfält för körkort.

På regeringens vägnar

Tomas Eneroth

Maria Gelin

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Justitiedepartementet/L3, L4, L5, PO, DOM och Å

Finansdepartementet/BA

Infrastrukturdepartementet/TP, US och RS

Transportstyrelsen

Trafikverket